

Még egy érdemleges kívánalma volt a magyar tanítószágnak: a szerencsétlen 15 kr. kihagyása a törvényből. Akkor hiába beszéltünk, azóta az élet, a tapasztalás igazolt bennünket; közoktatásügyi miniszterünk folyó évi január hó 18-án kimondta az ítéletet a 15 krajczárra. Miként fogja a 10. §-t végrehajtani; vajjon egyáltalában lehetséges-e rendeleti úton elintézni ezt a kérdést, ahhoz én — nem lévén jogász-ember — nem szólok. Nincs kizárva ezen §. módosítása, mert a szöveg világosan, minden félreértést kizáró módon szól: «Ezen hozzájárulási díj első sorban a szülőktől szedendő be.» — A törvény módosításának gondolata adta nekem az impulsust arra, hogy e dologgal foglalkozzam: ha már módosítás lesz, legyen az igazi javítás.

És ha rendeletileg oldatik meg a 15 krajczár kérdése? Annál jobb, annál kevesebb gonddal és fáradsággal lesz keresztülvihető a népnevelés nagy érdeke szempontjából szükséges revisio.

Hogy az 1891. évi 43. t. cz. csak négy év óta van életben, s hogy a revisio 10 év utánra van kilátásba helyezve, ez nem tesz semmit. Az a biztató §. nem arra való, hogy annak terminusát, ha az élet mást javal, bevárjuk. A tisztviselők fizetésrendezéséről szóló törvény még fiatalabb, s már is döngetik, ámbár az illetőknek kevesebb okuk van az elégedetlenségre, mint a tanítóknak.

Egyébiránt jelen rövid felolvasásomnak nem az a célja, hogy el-sietett actióra hívja fel a közvetlenül érdekeltet. Csupán azért foglalkoztam a dologgal, hogy rámutassak arra, hogy ha a tanító-hiány immár veszélyessé vált baján segíteni akarunk, a tanítók anyagi helyzetével az egész vonalon foglalkoznunk kell. A népnevelés kérdése első sorban a tanítók anyagi ellátásának kérdése.

EMBER JÁNOS.*

AZ EGYIPTOMI ISKOLÁK.

(Befejező közlemény.)

IV.

A szerzetesek közép iskolái.

A mi középiskoláinkhoz hasonló tanintézetet keveset találtam. Egyiptomban. Kairóban van ugyan egy-két ilyen irányú iskola, de ezek között csak a francia frèrek intézete felel meg feladatának.

Ezek a szerzetesek, ha nem születtek is mindnyájan Francia-

* Felolvasta a Magyar Pædagogiai Társaságnak f. é. februárius havi ülésén.

ország szívében, de többnyire Párisban tanult, vagy legalább is ott többször megfordult emberek, sőt elútatztatják a francia fővárosba azokat az ifjakat is, kiket a szerzet Kairóban nevel föl a maga számára.

A frèrek iskolái, a mennyiben az óraszámnak oroszlánrészét a humaniorák foglalják le maguknak, hasonlítanak a mi gymnasiumainkhoz. Csakhogy a classicus nyelv és irodalom számúzza van innen! Ennek helyét felettébb nagy számmal a francia, olasz és angol nyelvek pótolják az órarenden. Így bátran el lehet mondani, hogy a humaniorák körül forog a tanítás kereke, míg a reáliákat csak olyan ötödik keréknek tekintik ezek az iskolák.

Maga a tanintézet Kairónak egyik legnépesebb városrészében, a Muski-utczai rendőrhivatal közelében, egy hatalmas épületben van elhelyezve. A régi iskolaépület azonban már nem képes befogadni a nagyszámú ifjúságot, azért hozzávették a szomszédos házakat is, hogy a réginel nagyobb és a modern tudományoknak megfelelőbb tanintézetet építsenek. Valódi romhalmaz között juthattam be ebbe az iskolába, a melynek környékéről ottlétemkor hordták szét a ledöntött falakat, majd az újaknak raktak hatalmas alapot.

A frèreknek ebben a IX osztályú iskolájában részint benlakó, részint bejáró tanulók részesülnek tanításban. A benlakók jóformán fölözik a bejárók számát, mert a tanárok a benlakó ifjakkal a tanórákon kívül is foglalkoznak, így sok kairói szülő is benlakónak adja be gyermekét.

Az egyes osztályok tananyaga azonban egészen más a frèrek tanintézetében, mint a mi középiskoláinkban. Ez nemcsak a IX. osztályos beosztásból ered, és hogy náluk a classicusokat modern nyelvek helyettesítik, hanem abból is, hogy a reáliákra kevés gondot fordítanak.

Az előadásokon a legnagyobb sajnálatomra nem igen jelenhettem meg. A frèreknel nincs szokásban a hospitálás, így engem sem akartak beereszteni az előadásokra. A házfőnök nem engedte meg, hogy végig hallgassak egypár tanórát, mert szerinte zavarólag hatna a tanulókra egy idegen jelenléte. Hiába mondtam neki, hogy én is tanár vagyok, hogy mint tanár érdeklődöm a tanügy iránt, de ő nem tágitott; egyre azzal védekezett, hogy ő csak a tanulmányútra küldötteket bocsáthatja be, vagy azokat, kik a kairói kultuszminisztertől engedélyt hoznak a belépésre.

Egyik frère azonban megkönyörült rajtam. Megengedte, hogy az ő órára bemehessek. Így az V-ik osztályban francia, a VI-ikban pedig mennyiségtani órán voltam jelen. A francziából egy történelmi elbeszélést olvastak a XVI-ik századból. Az olvasmány tartalmát kifogástalanul tudták a tanulók, sőt azt lehet mondani, hogy majdnem szóról-szóra képesek voltak elmondani az egészet. A történelmi háttért is elég jól ismerték, a miről úgy győződtem meg, hogy kértemre a tanár több

történelmi kérdést adott fel, a melyek az olvasmányról szorosán összefüggtek. A hallott feleletek után tehát bizton mondhatom, hogy az olvasmány tárgyalásakor megbeszélték mindazt, a mi az olvasmány alapos megértéséhez szükséges volt.

A mennyiségtanból, a VI. osztályban, az algebrából egypár ellenkező jelű szorzási és osztási műveletet hajtottak végre. Úgy vettem észre, hogy a fölhívott tanuló nem igen volt biztos a jelek megállapításában, de a tanár szerint ez a tanuló mindenkor gyengén állott a számtanban. Az osztály előhaladásáról sem alkothattam magamnak áttekintést, mert a padban ülők nem dolgoztak együtt a felelővel, házi feladatok jegyzékét sem láttam nálok, a melyekből megítélhettem volna a készült-ségöket. Ezen két óra azonban sehogy sem jogosít fel, hogy akár a bevégzett tananyag eredményéről, akár a tanítás módjáról bírálatot mondassak. A tanulók átlag jó hatást gyakoroltak reám. Arczkifejezésökről bizonyos értelmet olvastam le. Azokról az ifjakról pedig, kik az V-ik osztályban a francziából feleltek, bátran állíthatom, hogy nyílt és világos elméjű tanulók voltak.

Az írásbeli dolgozatokhoz sem férhettem, hogy legalább azokból betűzhettem volna ki a feldolgozott tananyagot. A tanárok ugyan állítják, hogy ők adnak fel írásbeli dolgozatot, de a füzeteket visszaadják a tanulóknak.

A tanítás ideje reggeli 8 órától 12 óráig tart, de azért délután is részesülnek a tanulók oktatásban, főleg a benlakók.

Az óra közötti szünetek azonban jóval hosszabbak a mieinknél. Csakhogy ezt az óraközötti szabad időt nem haszontalan futkározással és zsi bongással töltik el, hanem ilyenkor tornagyakorlatokat végeznek. Mindegyik osztály két-két felsőbb osztálybeli tanuló vezetésével az udvarra vonúl, hol a kijelölt eszközöknél csapatokra oszolva helyezkedik el. Az előtornázást és a segédkezést a csapatoknál a felsőbb osztálybeliek végzik, de egy-két tanár is jelen van, hogy az engedelmességre és a rendre vigyázzanak. Erőt és ügyességet egybekötő gyakorlatokat nem igen láttam végezni, inkább a tetszetős kiviteltre, mint az erő és izomrendszer egyöntetű fejlesztésére törekednek.

A lendületeket és a gyors fordulatokat nagyon kedvelik, mert ezekkel biztosítják maguknak a közönség tetszését.

A gyakorlatokat azonban, a mi földolog a tornázásnál, nem kötelességből, hanem jó kedvvel végzik. Ennek tulajdonítható az a példás rend is, a mit az egyes csapatoknál tapasztaltam. A könnyűségre, az ügyességgel párosult erőre, a gyakorlatok szabatos és biztos kiviteltére nézve azonban messze mögötte állanak a mi ifjainknak. Ezt a visszamaradást azonban inkább az éghajlat, mint a jóakarát rovására jegyeztem föl. A déli népeknek véralkata ugyanis nagyban különbözik a mienk-

től. A meleg éghajlatbeliek nem mérkőzhetnek velünk a fáradsalmak könnyű elviselésében. — A frérek tanítványai tehát kiváló dicséretet érdemelnek, hogy jó kedvvel és ügyességgel tornáznak.

A tanintézet felszerelése minden tekintetben pótlásokra szorúl.

Azt lehet mondani, hogy a padokon, táblákon és a tanszéken kívül, alig van egyebe bármelyik osztálynak is.

A szertárak majdnem üresek, sőt physikai és vegytani szertárt nem is láttam. — A természetrajzi szertár még csak valahogy szóba jöhet mert itt van legalább néhány kitömött állat és egypár fonnyadt növény Egyiptom florájából. Ásvány dolgában már nagyon szegény a szertár, ámbar ebben koldús az ország maga is. Leggazdagabb lehetne a régiségtár, hiszen Egyiptomnak majd csaknem minden hantja egy-egy múkincset takar.

Mégis ennek az iskolának a régiségtárában alig van valami. Egy-két mumiának rozsdaszínű feje, vagy fekete lába hever egyik-másik fiókban, majd egypár rozszant fegyver díszíti annak a teremnek a falát, a melynek neve «Régiségek Tára».

A könyvtárban nem sok a könyvek száma és bizonyos tekintetben hiányos is; így nem felel meg igazi feladatának, hogy a szükséges forrásokra ráakadjon benne az ember. A tanárok azonban remélik, hogy az új épület elkészülte után mind a könyvtárt, mind a többi szertárat ki fogják egészíteni, a midőn lassankint beszerezhetik mindazon szemléltető eszközöket, a melyek a tanítás megkönnyítése mellett az eredményt is nagyobbítani fogják.

Az intézet legszebb részét a templom képezi, a hol napjában többször megfordulnak azok az ifjak, kiket a frérek a szerzet számára nevelnek. Ezek a növendékek a templomban többnyire a szerzet főnökének, a templomon kívül meg a tanároknak a felügyelete alatt állanak, a kiknek jelenlétében a szertartásokban és holmi előadási próbákban is gyakorolják magukat.

Az intézet elfogadó terme is csinosan bútorozott helyiség, hol a szülőket és a vendégeket fogadják a tanárok. Ugyancsak kedvezőleg nyilatkozhatom az ebédlőről is, mely nemcsak nagyságával, de tisztaságával is kellemesen hat az emberre. Különben is rend és tisztaság jellemzi az egész iskolát, hol nemcsak kisöpri, de szellőztetik is az egyes osztályokat. Ugyancsak tisztán tartják a lépcsőházat, sőt az udvart és a mellék-helyiségeket is. E tekintetben a szerzetesek iskolái kitűnnek minden más középület fölött.

A frérekről meg elmondhatom, hogy tanult és udvarias emberek. A vendégeknek szívesen megmutogatnak mindent, a mit érdemes az intézetben megtekinteni. Sokat utazott, sokat látott és sokat tapasztalt egyének ők mindnyájan, kik az olasz, francia és angol nyelven kívül a keleti nyelveket is többnyire beszélnek.

Afrikát nagyobbrészt bejárták, Ázsiában is megfordultak, Európának pedig alig van olyan országa, a merre nem jártak volna. Rólunk, magyarokról is tudnak valamit, de van köztük olyan is, a ki legalább egy félszázaddal megkésve ismer bennünket, legalább erre enged következtetni egyiknek a nyilatkozata. Ugyanis a fehér gallérú reverendás tanárokkal, kik a vallási szertartást latinul végzik, latin nyelven szerettem volna beszélni. A frérek azonban nem tudnak latinul. Ráismertek ugyan a nyelvre, de nem értették meg, a mit mondtam. Ekkor említette egyik közülük, hogy hát valóban igaz az, a mit ő a magyarokról hallott, hogy Magyarországbán nemcsak a férfiak, hanem még a nők közül is sokan beszélnek latinul ?

Nem zárhatom be értekezésemet a nélkül, hogy meg ne említsem azt, hogy az angoloknak is vannak itt iskoláik, a melyek azonban még nem verhetek mélyebb gyökereket Egyiptom földjében. Az arabok, daczára hogy már sok jót tanultak az angoloktól, de még mindig bizonyos idegenkedéssel vannak azon dolgok iránt, a mik az angoloktól származnak ; csak természetes tehát, hogy az angol iskolák sem örvendenek náluk valami nagy népszerűségnek. Pedig az angolok a népszerűsítésben is nagy mesterek. Ki versenyezhetne ugyanis azzal a néppel, a melynek a tél elül Kairóba vándorló hölgyei nem csak ingyen tanítják kézimunkákra és énekekre a kairói leánykakat, hanem még különféle ajándékokkal is kedveskednek tanítványaiknak ?

Azt hiszem, hogy a közeli jövőben a tanítás terén is az angolok lesznek a hatalmasak Egyiptomban, a mikor eltekintve szakiskoláiktól, az ő középiskoláik számra nézve is megmérkőznek a szerzetesek iskoláival.

Kaposvár.

BEKSITS IGNÁCZ.

A TANKÖTELESEK NYILVÁNTARTÁSA BUDAPESTEN.

A népoktatási törvénynek ebbeli intézkedését most már jobbára a falvakban is jól végrehajtják, de a székes főváros még most is késlekedik vele. 28 év óta megvan a törvény s épen itt nincs végrehajtva. A budapesti kir. tanfelügyelőnek a közigazgatási bizottsághoz intézett évi jelentéséből kitünik, hogy Budapestén a tankötelesek száma 1895-ben 81,357 volt. Ezek közül iskolába járt 69,389, — iskolába nem járt 11,968 tanköteles, még pedig 1634 fiú 10,334 leány. Az iskolába nem járók közül azonban 10,061 tanuló csak ismétlő-iskolába tartoznék járni s ezek közül ismét leány 9275.

Tényleg a törvény végrehajtása Budapestén sokkal nagyobb nehéz-